

Hoofdstuk I.

i- Gravenhage, 30 July 1883.

De heeren Mr. Cuemers, van Nispen tot Sevenaer en de Fries, leden der Commissie voor Grondwetsherziening, uitmakende de sub-commissie, aan wie opgedragen is bepaalde voorstellen te doen omtrent de wijzigingen wenschelijk geacht in de art. 1 - 10, 73, 118 en 145 der Grondwet, hebben ter voldoening aan dier last, overeenkomstig art. 8 van het reglement van orde de eer de nevensquande gewijzigde artikelen en daarbij behorende toelichtingen aan den eersten Secretaris te doen te komen.

Lij voegen daarbij een nota door Mr. van Nispen daartoe overgelegd.

*Namens de subcommissie
(yet) G. de Fries Az.*

Rapporteur.

Gewijzigde artikelen 1 en 2

Art. 1

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit het Rijk in Europa en de Koloniën en bezittingen in andere werelddeelen.

De bepalingen der Grondwet, waarbij aan ingezetenen of anderen, die zich op het grondgebied bevinden, rechten worden gewaarborgd of verplichtingen worden opgelegd, gelden alleen voor het Rijk in Europa.

Ookal, waar in de volgende artikelen het Rijk wordt genoemd, wordt alleen het Rijk in Europa bedoeld.

Art. 2

Het Rijk bestaat tegenwoordig uit de provinciën:

Noord-Brabant	Friesland
Gelderland	Overijssel
Zuid-Holland	Groningen
Noord-Holland	Drenthe
Zeeland	en Limburg.
Utrecht	

De wet kan de bestaande provinciën vereenigen en splitsen en nieuwe provinciën vormen.

Art. 2^a

De wet kan gemeenten vereenigen en splitsen en nieuwe gemeenten vormen.

Art. 2^b

De grenzen van het Rijk, van de provinciën en van de gemeenten kunnen door de wet worden veranderd.

B. Indien overeenkomstig het voorstel der Commissie art. 4 en 5 vervallen, zal art. 2^a kunnen worden art. 3

" " 2^b " " " 4

" " 3 " " " 5

en zullen art. 6 en volgende hunne nummers behouden.

Art. 1 en 2.

Toelichting

Bij herziening der Grondwet zullen de laaste regels van art. 1 betreffende de betrekkingen van het Hertogdom Limburg tot het Duitse verbond behoeven te vervallen.

Zimmers bij art. XII van het tractaat op 11 Mei 1867 te Londen gesloten (opgenomen in het Staatsblad vandat jaar N° 54) is door de volgendaeden onderstaande uitspraak van dat tractaat geconstateerd: "dat, vermits de ontbinding van den Duitschen Bond met zich heeft medegesbracht de losmaking der bonden, welke het Hertogdom Limburg geramenigke met het Groot-Hertogdom Luxemburg aan geregeld Bond hebben verbonden, daantijt volgt, dat de betrekkingen, waarmee melding wordt gemaakt in de artt. III, IV en V van het verdrag van 19 April 1839 tusshen het Groot-Hertogdom en rekeine grondgebiedsdeelen, behouende tot het Hertogdom Limburg, hebben opgehouden te bestaan, en blijvende geregeerde grondgebiedsdeelen een integraal deel uitmaken van het Koninkrijke der Nederlanden."

De soevereiniteit des Konings is thans even verdeeld over overkoest in Limburg als in de overige provinciën. Limburg staat met de overige provinciën gheen gelijk, en er is daarom thads ook geen reden meer om die provincie nog altijd een hertogdom te noemen, wat sy zeker niet meer is.

Een tweede punt, dat bij art. 1 in aantrekking komt, is de uitdrukking, waarmede het te kennen geeft dat de Koloniën en bezittingen in andere werelddeelen ook deelen van het Koninkrijk zijn. Het is doot velen opgemerkt, dat met deze uitdrukking niet strokt die andere uitdrukking welke in art. 59, 89, 159, 185 en art. 5 der add. bepalingen voorkomt, waarvan de Koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen wordt gewaagd, noch die welke in art. 72 wordt aangetroffen, luidende: de koloniën en bezittingen van den Staat in andere werelddeelen. Zimmers indien die Koloniën deelen zijn van het Rijk dat berit, en dus onderwerp van besit, kunnen zij niet tevens bezittingen van datzelfde Rijk, en dus voorwerp van besit zijn. Deelen van het berende Rijk kunnen zij niet door dat Rijk worden berettet.

Tot wegneming van dese bedenking zal kunnen steken het aannemen van een andere Redactie voor den achtst van art. 1 in dien zin, dat verstaand werde, dat het Koninkrijke der Nederlanden bestaat uit het Rijk in Europa en de Koloniën en bezittingen in andere werelddeelen. In de aangehaalde artikelen 59, 89, 159, 185 en art. 5 add. bepalingen en in art. 72 kan dan eenvoudig van de Koloniën en bezittingen in andere werelddeelen worden gewaagd, zonder daarbij te voegen: van het Rijk of van den Staat.

Haafer is nog een andere Ijmanigheid. Niet alleen de verhouding van de Koloniën tot het Moederland moet juister uitgedrukt, waartoe de genoemde wijzigingen worden aanbevolen, maar tevens moet beter blyken, in hoewere de bepalingen der Grondwet al dan niet ook op de Koloniën van toepassing zijn.

Dat art. 118 bepaalende dat, "de Grondwet alleen voor het Rijk in Europa verbindende is, tenzij het tegendeel daarin wordt uitgedrukt," niet met juistheid den toestand, dien de Grondwetgever beoogd heeft, te kennen geeft, wordt aangetoond in de toelichting der wijziging die de Commissie voorstelt,

voorstelt dat artikel te doen ondergaan. Daarbij wordt in overweging gegeven, met weglating van de vermelding der Grondwet in art. 118, in art. 1 op te nemen de bepaling, dat de artikelen der Grondwet, waarbij een ingezetenaar of anderen, die zich op het grondgebied bevinden, rechten worden gewaarborgd of verplichtingen worden opgelegd, alleen voor het Rijk in Europa gelden. Hieruit zal echter, tot uagneming van alle onzekerheid, niet meer volg op het gebruik van synoniemen moeten worden gelet, en moeten worden toegereken, dat steeds dezelfde woorden in dezelfde betekenis worden gebruikt.

Thans gebruikt de Grondwet de woorden Staat en Rijk als synonymen door een. Hij spreekt nu eens van grondgebied van het Rijk (art. 3), dan weder van grondgebied van den Staat (art. 177), waar hetzelfde bedoeld wordt; nu eens van onafhankelijkheid van het Rijk (art. 45 en 51), dan weder van onafhankelijkheid van den Staat (art. 177); nu eens van uitgaven des Rijks (art. 119), dan weder van Staatsuitgaven (art. 122) waarbij de mening telkens dezelfde is. Daarenboven gebruikt hij het woord Rijk van toso in den zin van het gehele Koninkrijk, dan weder voor het Rijk in Europa alleen. Vergelyk art. 56 en 57 met 89, en in de art. 45 en 51 de uitspraaking: de Grondwet van het Rijk, d.i. van het gehele Koninkrijk, met de uitdrukkingen het Rijks directe belastingen, en verdeling van het Rijk in kiesdistricten (art. 70 en 76).

Als eerst moet men dat de woorden Rijk en Staat beide in dezelfde betekenis kunnen gebruikt worden, blijkbaar dat beide kunnen genomen worden om den soevereinen rechtspersoon aant te duiden, en dat taalkundig zowel het gehele Koninkrijk als het Rijk in Europa het Rijk kan worden genoemd, dan is toch dit afwisselend gebruikt niet alleen uit een oogpunt van goed en wetstaat in het algemeen af te keuren, maar zeker hier allermind te verdedigen, waar het er juist op aankomt om tuschen hetzen alleen het Rijk in Europa geldt, en dat, want ook de Koloniën geldt, wel te onderscheiden.

Om dat te doen dient een vaste regel te worden aangenomen. Telkens weer alleen op het Rijk in Europa gebeld wordt, die woorden: het Rijk in Europa te gebruiken, zou onslachtig en lastig zijn. Men kan dat doel bereiken door, waar het Rijk in Europa bedoeld wordt, korterhandshalve alleen van het Rijk te spreken; mits men in de Grondwet deze uitdrukkelijk verklare, dat men aan die uitdrukking altijd die beperkte betekenis hecht, en men dan overal, waar het geheel, de soevereine rechtsgemeenschap bedoeld wordt, die altijd en uitsluitend als den Staat aanduidt.

Aleen voor het opschrift van de Grondwet zullen het woord Koninkrijk der Nederlanden wenschen te behouden; waarop daar in art. 1 volgt: Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit.....

Houdt men zich aan den voorgestelten regel dan zal alle onzekerheid worden voorgekomen.

Om dien regel in toepassing te brengen kunnen onveranderd worden gelaten in: art. 3 en 57 de uitspraaking: het grondgebied van het Rijk.

art. 26 de uitspraaking: de zetel der regering kan niet verplaatst buiten het Rijk.

art. 76 (*) de uitspraaking: verdeling van het Rijk in kiesdistricten

(*) Bij deze aanwijzing der artikelen, waarin de geberige uitspraaking behouden behoort te blijven of wel door enkele andere moet worden vervangen, zijn de artikelen genomen, zoodat zij in lijden, zonder te letten op de wijzigingen, die de Commissie zal voorstellen hen te doen ondergaan.

art. 70 de uitdrukking: 3 Rijks directe belastingen.

art. 119 de uitdrukking: uitgaven des Rijks.

art. 129 de uitdrukking: Rijkbestuur

art. 165 de uitdrukking: alle kerkgemeenschappen in het Rijk.

art. 187 de uitdrukking: de leges van het Rijk.

art. 194 de uitdrukking: overal in het Rijk.

Terwijl in art. 157 de uitdrukking: een opperste Gerechtshof voor het gehele Rijk, behouden kan worden of wel doo^r gewijzigd, dat geschreven worde: een opperste Gerechtshof voor het Rijk.

Eenreer behouwen volgens den voorgedachten regel veranderd te blijven de uitdrukkingen in:

art. 27: teruggegeven aan den Staat

" 161: de Staat, als gedaagde

" 169: de wetten van den Staat

" 173: de verbintenis van den Staat

" " : de Schuldeisers van den Staat.

en in art. 182: is de Staat in oorlog.

Daarentegen ronden de volgende uitdrukkingen om aan den voorgedachten regel getrouw te zijn, moeten worden veranderd als volgt:

In art. 2 in plaats van: de grenzen van den Staat, te schrijven: de grenzen van het Rijk.

In art. 45 en 51 in plaats van: de Grondwet van het Rijk, eenvoudig te schrijven: de Grondwet.

In dergelyke artikelen in plaats van: de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks, te schrijven: de onafhankelijkheid en het grondgebied van den Staat.

In art. 56, 57 en 89 in plaats van: belang en zekerheid van het Rijk, te schrijven: belang en zekerheid van den Staat.

In art. 61 in plaats van: Staatsbehoefte, te schrijven: Rijksuitgaven.

In art. 72 in plaats van: algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat en van zijne koloniën en bezittingen in andere werelddelen, te schrijven: algemeene maatregelen van inwendig bestuur van het Rijk en van de koloniën en bezittingen in andere werelddelen.

In art. 90, 100, 109 en 112 in plaats van: het belang, de belangen van het Rijk, te schrijven: het belang, de belangen van den Staat.

In art. 117 in plaats van: algemeene maatregelen van inwendig bestuur van den Staat, te schrijven: algemeene maatregelen van inwendig bestuur van het Rijk.

In art. 122 in plaats van: Staatsuitgaven en ontvangsten, te schrijven: uitgaven en ontvangsten des Rijks.

en in art. 177 in plaats van: tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en tot bescherming van zijn grondgebied, te schrijven: tot handhaving der onafhankelijkheid van den Staat en tot bescherming van het grondgebied des Rijks.

Voorzets zou in de art. 61 en 171 de uitdrukking: 3 Lands kas vervangen kunnen worden door 3 Rijks Kas.

Eindelyk

Bindelijk zou voor de uitdrukking : alom in de Nederlanden in art. 145 in de plaats gesteld kunnen worden : alom in het Rijk. Immers de regel van dat artikel geldt niet onbepaald voor de Koloniën. In Nederlandsch Indie wordt namelijk niet in 's Konings naam recht gesproken, waar de inlandsche bevolking is gelaten in het genot hare eigen rechtspleging. Voor het enige is het voorchrift dat ook in Nederlandsch Indie uit 's Konings naam wordt recht gesproken, opgenomen in art. 74 van het Reg. regl. evenals dat is geschied in de reglementen op het beleid der regering voor Suriname en voor Curaçao.

Een aantal der opgenoemde veranderingen gelden artikelen, waarin door de Commissie wijzigingen worden voorgesteld, en kunnen dus terzelfder tijd in de gebijigde artikelen worden opgenomen, een kleiner aantal betreft artikelen, waarvan de Commissie geen wijziging voorstelt. Deze laatste veranderingen, noodzakelijk om eenheid van uitlegging in de Grondwet te brengen, zouden bij éénzelfde wetsontwerp kunnen worden voorgedragen, hetwelk in de orde der intedienen ontwerpen het laatste zou moeten zijn, omdat het met het oog op de andere voorgedragen eveneens daarvan aangenomen of verworpen ontwerpen welldunkt zou moeten worden ingekrompen of uitgebreid.

De uitdrukking : « tegenwoordige provincien in art. 1 der Grondwet voorhoudende » is moeilijk te verdedigen en reker niet te rijmen met de bevoegdheid in art. 2 aan den wetgever nietgevoer toegestaend om de bestaande provincien te vereenigen en te splitsen. Het woord : tegenwoordige moet daarom verwallen, waartegen voor het woordje : uit gesteld zou kunnen worden : tegenwoordig.

Met de opnoeming van de provincien, zoals die nu bestaan, behoort dan de bevoegdheid des wetgevers om die te vereenigen en te splitsen in één artikel te worden bijeen gebracht.

Voorts is het niet verbodig tot achter dien wetgever ook het vormen van nieuwe provincien vrij te laten. Aanleiding daartoe kan new ontstaan, indien te eenigertijd het werk der droogmaking van de Zuiderzee mocht tot stand komen.

Hoeat de bevoegdheid des Wetgevers om provincien te vereenigen en te splitsen en nieuwe te vormen, dadelijk aan de opnoeming van de thans bestaande provincien toegevoegd, en het eerste lid van art. 2 dus tot de gemeerden beperkt, dan zal het tweede lid een afsonderlijk artikel moeten worden.

Gewijzigd art. 3

Aller, die zich op het grondgebied van het Rijk bevinden, hebben aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

De wet regelt de toelating en de uitzetting van vreemdelingen, en de algemeene voorwaarden, op welke, ten aanzien van hunne uitlevering, verdrijvers met vreemde mogendheden kunnen worden gesloten.

Art. 3

Toelichting

De bescherming van personen en goederen bepaalt zich niet alleen tot de ingezetenen en vreemdelingen, maar strekt zich uit over allen, die zich op het grondgebied bevinden. Daarom is het raadzaam de woorden: „hetzij ingezetenen, hetzij vreemdelingen”, uit het artikel weg te nemen.

Eerstneer zal moeten verwallen het woord „gelijke” omdat inderdaad de bescherming voor allen niet geheel gelijk kan zijn. Alen derde aan de bijzondere rechtsmiddelen tegen vreemdelingen, die hier te lande geen vermogen bezitten of waarvan dit niet blijkt, zoo als die in het wetboek van burgerlijke rechtsvordering voorkomen (art. 152, 585, 764 en 768); en aan de wet van 22 Mei 1873 Stbl. 67 omtrent de aanhouding van ter zake van onwettigen in- uit- door- of verover van goederen bekeurden, die geene bekende woonplaats in het Rijk hebben.

Men heeft het denkbeeld geopperd, in de Grondwet op te nemen de bepaling van art. 2 van het Burgerlijk Wetboek, dat allen, die zich op het grondgebied des Rijks bevinden, vrij zijn, en dat slavernij noch andere personlijke dienstbaarheden in het Rijk geduld worden. Helaas zou zoodanige bepaling in de Grondwet niet misplaatst zijn. Huichels de ovegele grondwetten het niet noodig geacht hebben die bepaling opte nemen, is er geen grond om het noodzakelijk of raadzaam te voordeelen thanks die opneming voor te stellen.

Voorstel om art. 4 te doen vervallen.

Toelichting.

Art. 4 mag overtollig geacht worden, omdat art. 146 het voorschrift inhoudt, dat er moet zijn een algemeen wetboek van burgerlijk recht.

Welke bij het bestaan van dat voorschrift de kracht en betekenis van art. 4 zouden kunnen zijn, laat zich niet bewezen.

Voorstel om art. 5 te doen verwallen.

Toelichting

Het begrip van burgerschapsrecht is niet genoeg bepaald. De voorrichtigheid gebiedt in de Grondwet uitdrukkingen te vermijden, van welke het niet zeker is, wat men er al of niet onder verstaat.

Dat het stemrecht ter verkiering van leden voor de Tweede Kamer alleen door Nederlanders kan worden uitgeoefend, bepaalt reeds art. 76 der Grondwet. Art. 123 maakt die bepaling toepaslyk op het stemrecht ter verkiering van leden voor de Provinciale Staten. Voor de kiezers van leden van den Gouvernraad zou art. 139 evenzeer het Nederlanderschap als vereiste kunnen stellen. Voor het lidmaatschap van elk der beide Kamers eischt de Grondwet het Nederlanderschap in art. 79 f. 78 al. 4. Onder kan men gerust aan den gewoon wetgever overlaten, voor de uitsafening van welke rechten het Nederlanderschap zal worden gevorderd.

Met het oog op de macht in onsen Staat aan de Waterschapsbesturen toegekend, valt het niet tegen te spreken, dat het stemrecht der ingelanden van Waterschappere en het recht om lid van eenig Waterschapsbestuur te wesen, publiekrechtelyke bevoegheeden zijn. Als zoodanig zouden zij onder de burgerschapsrechten te rangschikken zijn. Toch leidt de overweging, dat die beide rechten een gewolg zijn van het best van land, en dat zij voor elken eigenaar van het hoogste belang zijn, omdat door de stemming der ingelanden en de handelingen van het waterschapsbestuur over de belangen der landelijke eigendommen beslist wordt, tot den niet onbillijken wensch om die rechten ten minste niet gheel van eigenaars, die geen Nederlanders zijn, te onthouden. Door de uitlegging van art. 5 wordt het Grondwettig bewaard, dat daartegen kan worden aangewerd, weggenomen.

De wetgevel, van wiein de toekentung van alle burgerschapsrechten, die niet in de Grondwet geworteld tijn, moet uitgaan, is de eigenaardig aangezeten autoriteit om uit te maken, welke dier rechten uitsluitend aan Nederlanders zullen toekomen.

Er is dus geen bewaar om art. 5 uit de Grondwet weg te nemen.

Wordt aan dit voorstel gewolq gegeven, dan zal het tevens menschelyk zijn, het woord burgerschapsrechten ook elders uit de Grondwet te doen verdwijnen. Het komt daarin tweemaal voor in de uitdrukking dat de kiezers (art. 76) en de gekorenen (art. 79) moeten zijn in het volle genot der burgerlyke en burgerschapsrechten. Indien men in de plaats der uitdrukking den eisch stelt, dat kiezers en gekorenen niet bij rechtelyke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren, noch van enige rechten zijn onttogen, dan zal men zeker minder aanleiding tot twijfel geven en zich nauwer aan de bestaande wetgeving af te sluiten.

Gewijzigd artikel 6.

Alle Nederlanders zijn gelijkelijk benoembaar tot openbare betrekkingen, behoudens de stellen vischen van bekwaamheid en geschiktheid.

Vlaamelingen zijn tot geen andere staatsbetrekkingen benoembaar dan die de wet aanwijst

Artikel 6. Toelichting.

Dat ieder Nederlander tot elke landsbediening benoembaar is, is onwaar. De woorden van het artikel hebben een veel wijdere strekking dan bedoeld is.

Niet ieder Nederlander is tot elke landsbediening benoembaar, want de Nederlandse vrouwen en kinderen zijn uitgesloten. Daarenboven worden voor elke landsbediening eischen van bekwaamheid en geschiktheid gesteld, waaraan niet alle Nederlanders voldaan.

Koudert dus de redactie verandering, het beginsel van gelijkheid hiervoor de Grondwet gewaarborgd wenscht men te behouden en bij voortdwinging in de Grondwet uitgedrukt te zien. Maar hoe?

Dat bij benoemingen gunstonderscheid gemaakt mag worden tusschen leden der onderscheidende Geedsdiensten wordt in art. 166 der Grondwet voorgeschreven.

De Grondwetten van 1815 en 1840 gewaagden van rang en geboorte, waarop bij benoemingen niet mocht worden gelet. Maar verschillende rangen van Nederlanders bestaan er in onze dagen niet. Het onderscheid van geboorte bij benoemingen in aanmerking te nemen, zou als nog kunnen worden verboden. Maar dat onderscheid alleen te nemen zou toch aan de bepaling een beperkter aanwendung, dannde bedeling tigt.

Het best schijnt te zijn wat voorschrijft, dat behoudens de te stellen eischen van bekwaamheid en geschiktheid, alle Nederlanders gelijkelijk benoembaar zijn. Het is wel niet te ontkennen, dat bij de bepaling der eischen van bekwaamheid in vooral van geschiktheid, die eischen zoodanig zouden kunnen worden gesteld, dat toch in strijd met de bedeling des Grondwetgevers, maar zonder dat tegen de aardende bepaling werd gerondigd, en uantal Nederlanders werd uitgesloten, - geheel is dit niet te beletten, maar toch zal de voorgestelde bepaling te allen tyde duidelijk genog tentbaar maken, wat de Grondwetgever heeft gewild, om men haer te mogen vertrouwen, dat die stellige wil zal worden gecombidigd.

De uitdrukking "elke landsbediening" is te beperkt. Helaafde beginsel toch behoeft ook ten aanzien van provinciale en gemeentebedieningen te gelden. Art. 166 der Grondwet, waar men kennelijk hetzelfde denkbeeld heeft willen uitdrukken, spreekt van unanigheeden, ambten en bedieningen. Blijft dat artikel onveranderd dan zou men dijzelde woorden in art. 6 moeten bezigen. Anders zou zeker de uitdrukking: openbare betrekkingen de meest passende zijn.

Voor art. 2 maakt volgt, dat voor de benoembaarheid tot landsbedieningen het Nederlanderschap in den regel vereischte is, zou een word van ruimere betekenis niet passen. De Grondwet toch behoeft den eische, evenals tot hertoe, slechts voor staatsambten of betrekkingen te stellen. In hoever het Nederlanderschap ook voor provinciale en gemeente betrekkingen gevorderd zal worden, werde aan de wet; in hoever het voor waterschapsbetrekkingen gevorderd zal worden, aan de waterschapsreglementen overgelaten.

Gewijzigd art. 7.

De wet verklaart wie Nederlanders en wie
ingezetenen zijn.
Een vreemdeling wordt niet dan door een wet ge-
naturaliseerd.

Art. 8 blijft onveranderd.

Art. 7.

Toelichting.

In onderscheidene artikelen der Grondwet komt het woord ingeretenen voor.

Om niet te gewagen van art. 3 en 9, uit beide welke artt. de Commissie het woord wenscht te doen vervallen, leest men het in:

art. 10 het recht der ingeretenen tot vereniging en vergadering.

art. 76, 123. en 139 het Rechtsrecht voor de Totaalke Kamer, voor de Provinciale Staten en voor den gemeenteraad gegeven aan de ingeretenen.

art. 134 en 144. Staten en gemeenteraad kunnen de belangen hunner ingeretenen voorstaan bij den Koning en de Gilden - Generaal.

art. 177. het dragen der wapenen plicht van alle ingeretenen.

art. 181. Loting voor de Nationale militie uit de ingeretenen.

Ditzelfde reden, waarom de Grondwet voorschrijft, dat de wet zal verklaren wie Nederlanders zijn, vordert daarom ook het voorschrijft, dat de wet verklaren zal, wie ingeretenen zijn.

De subcommissie acht zich verplicht daartoe een gewijzigd art. 7 voor te dragen, ofschoon doorende Commissie daartoe niet is besloten.

Gewijzigd art. 9.

Y
Jeder heeft het recht om verroeken, mits schriftelijk,
aan de bewegde macht in te dienen.

Ondertekening uit naam van anderen kan alleen
geschieden krachtens schriftelijke in het verzoek aangehaalde
en omschreven volmacht.

Wettig bestaande lichamen kunnen aan de bewegde
machts verroekschriften indienen, doch alleen over onderwerpen
tot hunnen bepaalden werkkring behorende

Artikel 10 blijft onveranderd.

Artikel 9.

Toelichting

Er is gevreesen om het hierbedoelde recht tot de ingetekenen te beperken! Is. leggediel, daar allen, die zich op het grondgebied bevinden, een spraak hebben op bescherming van personen en goederen, welke voor allen, wanneer zij meenen, dat hun die bescherming ten onthechte onthouden wordt, zich niet kunnen verwelen te dier rade tot de bewegeerde macht kunnen wenden! De beperking, die gevorderd wordt, ligt juist hierin, dat de indiening alleen aan de bewegeerde macht kan geschieden.

Daarenboven kan aan Nederlanders niet in het Rijk gereten, het recht bij dit artikel omschreven reker niet worden ontzegd.

De redactie eischt wijders verbetering! De bedoeling is niet, dat de addresant altijd zijn naam onder het stuk zal moeten schrijven - want men heeft er niet aan gedacht hen die niet schrijven kunnen van het recht uit te sluiten - , maar dat eerder teekene voor zijn eigen persoon, niet voor anderen. De eisch: mits personlijk geteekend goed dus velder dan bedoeld is.

Ook het verbod om "uit naam van meer" te teekenen, gaat verder dan noodig en ook bedoeld is. Men heeft willen verbieden: verrockschriften uit naam van anderen, quasi van velen, zonder dat het blijkt, dat men een titel heeft om uit naam van anderen te spreken; niet: het verroeken uit naam van meer dan een, van mede-eigenaars bij: door wie de addresant daartoe behoorlijk gemachtigd is.

De uitdrukking: wettelijk samengesteld betekent: bij de wet of brachters de wet samengesteld. De bedoeling is echter niet gewest de bepaling tot dergelijke beperken!

De woorden: of als zoodanig erkend laten twee opvattingen toe. In geen van beide zijn zij te verdedigen. Taalkundig zouden zij betekenen: erkend als wettelijk samengesteld. Maar dan zouden zij overbodig zijn, omdat elk lichaam bij of brachters de wet samengesteld, wel van zelf als zoodanig erkend zal zijn. - Zij kunnen ook betekenen: erkend als lichaam; maar ware dat de bedoeling, dan konden de voorafgaande woorden: "wettelijk samengesteld," genoeg.

Het is ook niet juist, dat wanneer voor een lichaam geteekend wordt, geteekend zou worden uit naam van meer. Want het lichaam is één.

Eindelijk is het niet ordelijk het voorschrijft omtrent de ondertekening in één sinessde samen te dringen met dat omtrent de onderwerpen, waarover mag worden geregistreerd.

Gewijzigd art. 73.

De Koning stelt ministeriële departementen in, benoemt en de hoofden van en ontstaat dit naar welgevallen.

De hoofden der Ministeriële departementen zorgen voor de uitvoering der Grondwet en der andere wetten, voor zoverre die van de Kroon afhangt.

Alle Koninklijke besturen en beschikkingen, hetzij die het Rijk of wel de Koloniën en bezittingen in andere werelddelen betreffen, worden door een der hoofden van de Ministeriële departementen mede onderteekend.

De rechtsgevolgen van de Ministeriële verantwoordelijkheid worden door de wet geregeld.

Artikel 73.

Toelichting.

Dat in het stelsel der Grondwet ook die besluiten en beschikkingen van den Koning, die de Koloniën en Berijttingen in andere werelddeelen betreffen, door een verantwoordelijken Minister behooren te worden gecontrasigneerd, schijnt niet voor tegenspraak valbaar. Toch is uit art. 110 afgeleid, dat het voorschrift van het laatste lid van art. 73 de mede ondertekening door een Minister voor de Koninklijke besluiten en beschikkingen, die de Koloniën en Berijttingen in andere werelddeelen betreffen, niet vereischt.

Het mag raadzaam geacht worden door een stellige bepaling die opvattung voor het vervolg onmogelijk te maken.

Tot aanziën der voorlaatste alinea is de opmerking gemaakt, dat bij art. 53 de verantwoordelijkheid der Ministers is uitgesproken zonder enige beperking. Zij bestaat dus reeds buiten de wet. Hiermede is niet wel overduch te brengen, wat de voorlaatste alinea van art. 73 bepaalt, dat die verantwoordelijkheid door de wet zal worden geregeld. Niet de verantwoordelijkheid zelve behoeft bij de wet te worden geregeld; want zij bestaat geheel onbeperkt bij krachtens de Grondwet. Maar wat dertelijke regeling vereischt zijn de rechtsgesvolgen aan die verantwoordelijkheid te verbinden. Tot dien ein zall de alinea behooren te worden gewijzigd; terwijl het tevens verschijnlyk schijnt haart te verplaatsen achter de alinea, die thans de laatste is, opdat das te duidelijker blijke, dat ook de rechtsgesvolgen van de verantwoordelijkheid, die de Ministers door hunne mede ondertekening der Koninklijke besluiten of beschikkingen op zich nemen, bij de wet geregeld zullen moeten worden.

Wanneer door Lijne Majes niet geen formeel besluit, noch formeelle beschikking genomen is, maar de Koning enkel den Minister gemachtigd heeft om overeenkomstig de door hem geolane voordracht te beschikken of te handelen schijnt het gebruik mede te brengen, dat zoodanige machtiging niet wordt gecontrasigneerd. Het is zeer de vraag of op die wijze aan het Grondwettig voorschrift wordt voldaan. Hoewer het duidelijk is, dat de Minister voor elke beschikking die bij krachtens zoodanige machtiging neemt, voor elke handeling die bij krachtens haer plegt, verantwoordelijk wordt.

Gewijzigd art: 110.

De wetten zijn alleen voor het Rijk in Europa
verbindend, terwijl het tegendeel daarin wordt uitgedrukt.

Toelichting

In het ontwerp van 1844 kwam een artikel voor diesen inhoud:
„Eene wet, die niet uitdrukkelijk zegt, dat zij ook op de overzeesche berit-
tingen toepasselijk is, wordt geacht enkel voor het Rijk in Europa te zijn gemaakt.
De overzeesche berittingen worden door bijzondere wetten geregeld.”

De Staatscommissie van 1848 nam het artikel over, maar liet de laatste zinwege weg,
tot de Regering volgde dat voorbeeld. In haar oorspronkelijk ontwerp huidde het
artikel:

„Eene wet, die niet uitdrukkelijk zegt, dat zij ook op de berittingen in andere
wereldgedelen moet worden toegestaan, wordt geacht enkel voor het Rijk in Europa
te zijn gemaakt.”

Volgens het Voorlopig Verdrag wilden enige leden deze bepaling weg-
gelaten hebben. „Zij was, daar hiel gevonden, rationeel in het systeem van
het voorstel der negen leden van 1844, welwelk de stelling had, om de rege-
ring der belangen van de overzeesche berittingen naargelang geschikt bij de uitvoering
van het Nederlandsch over te brengen. Thans echter, nu die bemoeienis dier eer-
gering in dit opricht slechts tot enkele, bespaald bij de Grondwet opgegeven onder-
werpen zou worden beperkt, sprak het wel vanzelf, dat eene wet, die het tegendeel
niet uitdrukkelijk te verstaan gaf, alleen op het Rijk in Europa toepasselijk was.”

De Regering wijzigde daarop het artikel zoals het nu in de Grondwet luidt.
Aanleiding tot de wijziging van het woord de Grondwet vond zij in hetgeen in
het Voorlopig Verdrag was opgemerkt ten aarsien van de woorden in Europa in art. 8
opgenomen. Die woorden zouden, meende men, tot de gevolgtrekking leiden, dat
laarst, waar in de Grondwet van het Rijk gesproken wordt, de Koloniën daaronder
begrepen zijn. Tot aanneming van allen twijfel zou een bepaling noodig zijn van
voortdijker aard als voor de toepasbaarheid der wetten op de berittingen in andere
wereldgedelen was voorgedragen! Er zou bijvoorbeeld een artikel moeten worden
ingebracht, inhoudende, dat overal, waar de Grondwet dit niet uitdrukkelijk
aanduidt, door: het Rijk, alleen het Koninkrijk in Europa verstaan wordt.

De Regering verklaarde in haar antwoord, „niet te kunnen innien, dat,
bij een rationele uitlegging der bijzondere bepalingen ontrent de Koloniën en
berittingen in andere werldgedelen, enige twijfel kan rijzen, of de Grondwet
van 1845 is in den zogd alleen toepasbaar op het Rijk in Europa.” Zij verklaarde
zich echter tevens bereid het tegenoverstaande art. 118 te veranderen zoals het nu
luidt, waardoor het ook, vertrouwde zij, „in het eigen stelsel van het Verdrag
niet meer als overtollig beschouwd kan worden.”

Het alsoo gereedgebrachte artikel heeft bij de verdere behandeling geene aanmerking
uitgemaakt. Toch gaf het daartoe wel aanleiding.

In de eerste plaats toch liadt de redactie tot de opmerking dat men nu in
dezelfden in twee ongelijke zaken verbonden heeft. Eene ongelijkheid niet voor
hierin bestaande, dat een Grondwet uit harer aard altijd iets anders is dan eene
gewone wet, maar vooral hierin gelegen, dat tenijl het artikel doelt op
wetten, die later zouden worden gemaakt, het daarmeeus in één adem noamt
de Grondwet, die op het oogenblik zelf gemaakt werd, en tegelijk met het ar-
tikel in werking intreden! Voor de toekomstige wetten kan de Grondwet aan den
wetgever de zorg overlaten uit te drukken of zij al of niet voor de Overzeesche/
gewesten verbindende zouden zijn, en als regel stellen dat die wetten voor die
gewesten

geweten niet verbindende zullen zijn, tenzij het tegendeel daarin wordt uitgedrukt. Maar voor de Grondwet reeds was het stellen van zulk een regel voor de toekomst niet noodig. In haren aanzien kon men niet schrijven: "zij is alleen voor het Rijk in Europa verbindende, tenzij het tegendeel daarin wordt uitgedrukt;" want dat schrijvende had men de Grondwet reeds voor zich en wist dan reeds of daarin dat tegendeel was uitgedrukt; want men dan reeds of de Grondwet voor het Rijk van Europa al dan niet verbindende moest geacht worden, en kon zich alzoo daarom thans stellig verklaren.

In de tweede plaats valt op te merken, dat inderdaad in de Grondwet reeds was uitgedrukt, dat zij ook voor de koloniën en bezittingen in andere werelddelen verbindende zou zijn. Blykens haar opschrift toch schreef men een Grondwet voor "het Koninkrijk der Nederlanden" en blykens art. 1 mocht dat Koninkrijk niet alleen de provinciën in Europa.

De verklaring in art. 118 dat de Grondwet alleen voor het Rijk in Europa verbindende zou zijn, tenzij het tegendeel daarin werd uitgedrukt, was zeker niet voldoende om aan die gevolgtrekking hare kracht te ontrukken.

En inderdaad de Grondwet is ook voor de geweten buiten Europa verbindend. Zij is ook voor die koloniën en bezittingen Grondwet, hoewel niet alle hare voorschriften voor die geweten gelden.

Kernoedig heeft men dan ook niet de opneming van de Grondwet in art. 118 niet voorzien op de Grondwet in haar geheel hettoog gehad als wel op hare verschillende bepalingen en bedoeld, dat elk hier bepalingen alleen voor het Rijk in Europa verbindend zou zijn, zoo niet het tegendeel in die bepaling was uitgedrukt. Maar ook in den ein opgrondt is het artikel niet te voldragen. Immers naar die opvatting zouden o.a. de bepalingen de opdracht van de Koning, de tuonsopvolging, de doodsgij des Konings en het Regentschap betreffende niet voor het Rijk buiten Europa verbindende zijn, want in geen dier artikelen is het tegendeel uitgedrukt.

Eindelijk mag het op zijn minst vreemd genoemd worden, dat een bepaling omtrent de verbindende kracht der Grondwet midden in die Grondwet wordt aangestroffen. De bepaling omtrent de verbindende kracht der wetten is aan het einde van de Afdeeling over de Wetgevende macht volkomen op hare plaats. Maar de vraag of de voorschriften der Grondwet uitsluitend het Rijk in Europa gelden, dan wel ook de Koloniën en bezittingen in andere werelddelen, behoeft logisch dadelijk in het begin te worden beantwoord. Het beginsel daaromtrent aangenomen moet van den aanvang af worden uitgedrukt, omdat de volgende bepalingen dienovereenkomstig moeten worden ingevuld.

De Commissie meent daarom te moeten voorstellen, uit art. 118 wege nemen de voorzen: Grondwet en andere en daarentegen in art. 1 achter de voorgestelde woorden: "Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat uit het Rijk in Europa en de Koloniën en bezittingen in andere werelddelen," een nieuw lid te doen volgen luidende:

De bepalingen der Grondwet, waarbij aan inzetteneren of anderen, die zich op het grondgebied bevinden, rechten worden gewaarborgd of verplichtingen worden opgelegd, gelden alleen voor het Rijk in Europa.

Immers op deze vraag komt het aan, of de rechten en verplichtingen van particulieren uit de Grondwet voortvloeiende, krachtens hare bepalingen al dan niet in de Koloniën gelden.

Dat de bepalingen omtrent de opdracht van de Koning, de tuonsopvolging, het

het inkomen der Kroon, de Voogdij des Konings, het Regentschap en de inhuldiging des Konings, grondwettige bepalingen zijn voor het gehele Koninkrijk, is duidelijk.

De verhouding van den Raad van State tot de Koloniën blijkt uit de bepalingen re�e. De betrekking van de Staten-Generaal tot de Koloniën en het gezag der Wetgevende Macht over haare, zijn in de Grondwet uitdrukkelijk geschreven. Thuyl verder de bepaling in de eerste afdeeling van het Tweede Hoofdstuk, dat de reglementen op het beleid der regering in de Koloniën door de wet worden vastgesteld, genoegzaam staartoen, dat de bepalingen, die in de verdere Hoofdstukken het beleid der Regering regelen, alleen het beleid der regering in het Rijk in Europa bedoelen!

Voor zoveel verder turfel mogelijk zou zijn, zod de in art. 1 uitdrukking regelt, dat met het Rijk alleen het Rijk in Europa bedoeld wordt, het middel aan de hand doen om dien turfel te voorkomen.

In de voorgestelde redactie wordt alleen van inheemsen en anderen die zich op het grondgebied bevinden, gewaagd, omdat men van men der rechten, die de Grondwet uitsluitend aan Nederlanders verzekert (art. 6, 7b, 79 en 123) de verplichtingen, die rij uitsluitend aan hen oplegt, (art. 63) geen aardelijking tot turfel bestaat.

Het behoeft wijders nauwelijks gerekend te worden, dat de bedoeling niet verder gaat dan om uitdrukken, dat die rechten en verplichtingen van particulieren niet krachtens de bepalingen der Grondwet voor de koloniën gelden, onverminderd de bevoegdheid der Wetgevende Macht ze bij de Regeringsreglementen ook op de koloniën toe te persen.

1

Nota betrekkelijk het rapport der subcommissie over het
I. Hoofdstuk der Grondwet.

Art. 1, 59, 72, 89, 159, 185 en 5 addit.

De subcommissie voor het eerste hoofdstuk stelt voor in art. 1
alinea 1 te lezen:

"Het Rijk in Europa en de Koloniën en berittingen in andere
" werelddeelen."

Tevens om uit res artikelen van de Grondwet, (59, 72, 89, 159, 185 en
5 addit.), de uitdrukking "Koloniën en berittingen van het Rijk of
van den Staat, met regelating der onderstreepte woorden, te vervangen door
de uitdrukking: " de Koloniën en berittingen" zonder meer.

De ondergetekende kan zich niet dat voorstel niet wel vereenigen.

Voorerst vindt hij in de toelichting geen afdwendende reden aangegeven
voor de bedoelde verandering.

Dat de Koloniën en Berittingen deelen van het koninkrijk, wordt niet
tegengesproken en voor zoooo men behoeft gevoeld, om dat in de Grondwet te
schrijven, was aan die behoeft bij de bestaande Grondwet reeds voldaan, en de
aanhief van artikel 1 daarom juist zóó geschreven, als zij thans luidt.

(Zie Heemskerk praktijk der Grondwet, d.I bladz. 6.)

Om dat te doen uitkoren, is derhalve elke verandering verbodig.

Dat zelfde denkbeeld wordt overigens ook weer teruggevonden in de voor-
gestelde nieuwe eerste alinea; maar in zoóóverre - het zal aantonds blijken -
heeft de ondergetekende daartegen ook geen bewaar. Ook in syne redactie zal
dat behouden blijven.

De reden voor de bedoelde verandering, die men verder opgeeft, dat name-
lijk de Koloniën en berittingen niet tegelyk deelen des Rijks, en dus bezitters, en
tevens beritting van dat Rijk; niet tegelyk subject en object kunnen zijn:
die reden schijnt hem onjuist en bracheloos. Dat zal integendeel reeds alwoch het
geval zijn, wanneer men het geheel beschouwt, maar of tegenover zijn deelen.
Men zou met volle juistheid zeggen: Nassau en Hessen, met hun enclaves,
maakten deel uit van den Rijnbond. Niemand zou die uitdrukking wraken.
En toch kommen gewennde Staatjes met hun annexen daarin voort als deel-
hebbers en tevens als deelen; als bezitters en beritting, als onderwerp en
voorwerp tegelyk.

Bovendien schijnt de voorgestelde wijziging ook niet aannemelijk.
Zoo als de nieuwe redactie nu luiden zou, "de Koloniën en berittingen",
zonder verdere bijvoeging, heeft het al den sijn alsof men niet zegt wel wat
die landen eigenlijk zijn en aan wien zij toebehoren; of toch dat men om
ene of andere reden lieft vermijden wil dat te zeggen. En toch weet men vol-
komend wel wat die landen zijn, en bestaat geen enkele reden om dat te vermygen.
Zij zijn regtens inderdaad Koloniën en berittingen van het Rijk in Europa. De
Grondwet regt dat in de aangehaalde zes artikelen (59, 72, 89, 159, 185 en 5 addit.)
tot zermout toe duidelijk en uitdrukkelijk.

Dat de daar gebruikte woorden van het Rijk en van den Staat daar het Rijk
in Europa beduiden volgt met rekerheid uit het opschrift van het eerste hoofdstuk,
Luidende,

luidende: van het Rijk en ryne inwoners; trouw in de tien artikelen, waaruit dat hoofdstuk bestaat, alleen sprake is van Nederland en ryne bewoners, en aldaar, in art. 2, wordt gesproken van de grenzen van den Staat, waarmee wederom niet anders dan Nederland kan bedoeld zijn. Maar vooral blijkt dat stellig uit een der aangehaalde artikelen, uit art. 39, waar gesproken wordt van „het belang en de zekerheid van het Rijk, en van de koloniën en bezittingen van het Rijk in andere werelddelen. Die uitspraak heeft geen zin, als Rijk hier niet betekent Nederland.

Doch al stond dat alles niet herhaaldelijk in de Grondwet; de uitspraak koloniën en bezittingen, die volgens het voorstel der Commissie behouden zoude blijven, brengt van zelve mede, dat de daardoor aangeduide landstreken toebehooren aan een ander land, ghemeylik met den naam van moederland bestempeld, in het onderstaing geval noodzakelijc Nederland. Zullen onze Koloniën en bezittingen thans ophouden te zijn, wat zij tot dus- vere waren, ook blykens de uitschrijflijke bepalingen der Grondwet? Men zegge het dan ten minste duidelijc en uitschrijflijc!

De ondergetekende ziet dan van gemeleci reden om de artikelen 57, 72, 89, 159, 105 en 5 audit, welk aantreft het punt in kwestie, te veranderen en zoodat onder het oogpunt van Staatsrecht zeljs betrouwbaar. Alleen zoudt wellicht de voorkeur verdienen, in het belang der uniformiteit, van uitspraaking en om hierre meerderre juistheid, in art. 39 in plaats van de woorden den Staat te lezen het Rijk: zoodals de subcommissie voorstelt.

Zoo de Commissie zich met de eisenswijze in dese Nota ontwikkeld vereenigen kan, behoort in art. 1 al. 1 (nieuws) in de plaats van de koloniën enz. te worden gelezen zijn koloniën enz.

Artikel 10

In de redactie der Commissie van 17 Maart luidde het artikel aldus:

„Het regt der ingetrouwene om rijk te vereenigen wordt erkend, en doorde wet aan geen beperkinge, dan tot verzekering der publieke orde onderworpen.”

In de toelichting pag. 6 las men:

„Het regt van vereeniging, waarvan vergadering een uitdrukkel is enz.

Het voorstel van 11 April had gelijke redactie.

In het voorstel van 19 Juny luidde zij aldus:

„Het regt der ingetrouwene tot vereeniging en vergadering wordt erkend, behoudens een wet de uitoefening daarvan regelende in het belang der openbare orde.”

Die redactie drukken de juiste beginnien duidelijk uit.

De tegenwoordige redactie is in de plaats gekomen, om het wantrouwen der Staten Generaal tegen het regt van vereeniging en vergadering te beredigen. Van de woorden en beperkt. Dientengedrage is de bepaling van het artikel een van die geworden, die met de ene hand te veel teugnemen, wat zij met de andere gegeven hebben.

De ondergetekende roude het bestaande artikel 10 gaarne lezen overeenkomstig het voorstel der Commissie van 17 Maart, dat hem het meest juiste beginsel schijnt te bevatten en de vrijheid het meest verbiedigt, zonder aan de regten der openbare orde tekort te doen. Slechts zou hij de redactie iets willen verbeteren, hetgeen niet verbodig schijnt.

Gaarne zod hij dekhale lezen:

Art. 10. „Het regt der ingetrouwene tot vereeniging en vergadering wordt erkend, en by de wet aangeen andere beperkingen onderworpen, dan te verzekering der openbare orde noodig zijn.”

Als lid der Sub-commissie maect hij vordanig amendement te mogen voorstellen, buiten het gegeven mandaat der commissie; zoodals ook bij art. 7 geschiedt.

Ook gelooft hij dat de vrijheid van godsdienst en van onderwijs, naar goede logica, in hoofdstuk I behooren te worden gesadiceerd.

(m.r.) C.J.C.H. van Nippen.